

LUONTOKOSKETUSTA EDISTÄVÄT ELEMENTIT PÄIVÄKOTIPIHOILLA

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö
Rakennettu ympäristö, hortonomi (AMK)

Kevät 2023

Reija Ahola

Tämän kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, minkälaiset luontoelementit päiväkodin piha-alueella innostavat lapsia luontokosketuksen lisäämiseen. Työn taustalla oli tieto siitä, että useiden julkaistujen tutkimustulosten perusteella suomalaiset päiväkotikäiset lapset saavat arjessaan liian vähän immuunipuolustusta vahvistavaa mikrobialtistusta. Tässä tutkimuksessa selvitettiin, mitkä tekijät houkuttelevat lapsia leikkimään omaehtoisesti luontoelementtien parissa päiväkotien pihoilla. Tutkimuksen tuloksista pyrittiin saamaan työkaluja päiväkotipihojen saneeraus- ja uudiskohteiden suunnittelutyön tueksi.

Tutkimuksen tiedonkeräysmetodina käytetyt teemahaastattelut toteutettiin maaliskuussa 2023 ja haastatteluiden yhteydessä havainnoitiin kirkkonummelaisia kunnallisia päiväkotipihoja. Tuloksista selvisi, että lapset viihtyvät erityisen hyvin sade- ja sulamisvesien, hiekan, mullan ja kuolleiden kasvinosien, kuten keppien ja käpyjen parissa, ja että pihalla olevat isot kivet, kalliot ja puu- tai pensasryhmät houkuttelivat lapsia rakentamaan omaehtoiset leikkinsä niiden lähelle. Pihan rinnemäiset muodot ja vaihtelevat pohjamateriaalit innostivat lapsia erilaisiin mielikuvituksellisiin leikkeihin säästä ja vuodenajasta riippumatta. Suunnittelutyössä nämä aspektit olisi hyvä ottaa huomioon pihan turvallisuutta vaarantamatta. Suunnittelukohteiden tonteilla pitäisi pyrkiä säilyttämään vanhaa, olemassa olevaa kasvillisuutta ja mikrobirikasta maaperää mahdollisimman kattavasti, sillä tällainen toimintaympäristö tarjoaa enemmän lasten vastustuskyky vahvistavia ominaisuuksia kuin kumirouheinen tai asfalttipintainen leikkipiha.

Työn tilaajana oli Hämeen ammattikorkeakoulu ja se toteutettiin osana rakennetun ympäristön hortonomin koulutusohjelmaa.

Avainsanat: Luontokosketus, luontoelementit, suunnittelutyö, päiväkotipiha

Sivut: 27 sivua ja liitteitä 3 sivua

The aim of this qualitative study was to find out what kinds of nature elements in the kindergarten yard area inspire children to increase their contact with nature. The background of the study dealt with the published research results related to Finnish kindergarten-aged children who receive too little exposure to microbes that strengthen their immune defense system in their everyday lives. This study found out the factors that attract children to play voluntarily with natural elements in kindergarten yards. The results of this study can be used as a tool for the design work in renovations of those sites.

The research data was obtained by conducting themed interviews in March 2023, and during the same time period, municipal kindergarten yards in Kirkkonummi were observed. The results revealed that the children have a particularly good time playing with rainwater and meltwater, sand, soil and dead plant parts, such as sticks and cones, and that large stones, rocks and groups of trees or bushes in the yard attracted the children to build their own independent play near them. The sloped shapes of the yard and varying base materials inspired the children to various imaginative games regardless of the weather and season. In the design work of these play sites/kindergarten yards, it would be a good idea to take these aspects into account without jeopardizing the safety of the yard. On these sites, efforts should be made to preserve old, existing vegetation and microbe-rich soil as much as possible, because such an operating environment offers more properties that strengthen children's resistance compared to a playground with a rubber or asphalt surface.

The study was commissioned by Häme University of Applied Sciences, and it was carried out as part of the Degree Programme in Landscape Design, Construction and Management.

Keywords: Contact with nature, elements of nature, design work, kindergarten yard

Pages: 27 pages and appendices 3 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Työn taustat ja tutkimuksen tavoitteet	1
1.2	Aiheen rajausta ja tutkimuskysymys.....	2
2	Luontokosketus.....	3
2.1	Ulkoilu päiväkotipihoilla	4
2.2	Luontokosketuksen elementit.....	5
3	Päiväkotipihojen suunnittelu.....	6
4	Päiväkotipihojen kunnossapito.....	8
5	Tutkimuksen toteuttaminen ja tulokset	9
5.1	Teemahaastattelut ja havainnointi.....	9
5.2	Tutkimustulokset ja niiden analysointi	11
6	Johtopäätökset	18
6.1	Luotettavuus ja pätevyys.....	23
6.2	Jatkotutkimusehdotukset.....	24
	Lähteet	25

	Taulukko 1. Teemahaastatteluiden vastaukset tiivistettynä	12
--	---	----

Liitteet

Liite 1	Teemahaastattelurunko
---------	-----------------------

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö selvitti, minkälaisia ovat luontokosketuksen lisäämiseen kannustavat elementit päiväkotipihoilla. Tavoitteena oli lisätä ymmärrystä siitä, mitä olemassa olevia luontoelementtejä vanhoilla päiväkotipihoilla kannattaa säilyttää mahdollisen saneerauksen yhteydessä tai minkälaisia luontoelementtejä suunnittelijan kannattaa jättää olemassa olevaan muotoonsa uudiskohteen tontilla, jotta tulevalla päiväkotipihalla lasten luontokosketus mahdollistuisi monipuolisesti. Luontokosketuksella tarkoitetaan kasvillisuuden ja muun eloperäisen aineksen kanssa tekemisessä oloa ja konkreettista koskettelua sekä luonnossa leikkimistä ja muuta oleskelua.

Aihetta tarkasteltiin eri käyttäjäryhmien näkökulmasta. Käyttäjinä ymmärretään tässä tutkimuksessa päiväkodin henkilökunta, hoitolapset ja heidän perheensä sekä kunnossapidosta vastaava taho. Syvällisempää ymmärrystä päiväkotipihojen luontokosketukseen kannustavista elementeistä haettiin teemahaastattelumenetelmällä eli tutkimusote on kvalitatiivinen.

1.1 Työn taustat ja tutkimuksen tavoitteet

On olemassa runsaasti tutkittua tietoa siitä, että luonnon kanssa säännöllisesti kosketuksissa olevien henkilöiden terveydentila ja mieliala kohenevat lyhyenkin luontoaltistuksen seurauksena. Viime vuosien trendi etenkin kaupunkiympäristön päiväkotisuunnittelussa on ollut rakentaa hygieenisii ja helppohoitoisia kumirouhe-, hiekkatekonurmimatto- tai asfalttipintaisia leikkialueita, sillä ne täyttävät turvallisuusvaatimukset ja ovat kustannustehokkaita kestävyytensä ansiosta. Tästä on kuitenkin ollut seurauksena se, että luontoköyhät päiväkotipihat eivät mahdollista lasten riittävää luontoaltistusta eivätkä lasten leikeissään käyttämät materiaalit edesauta tai ylläpidä lasten vastustuskykyä riittävän tehokkaasti. Allergiat ovat saattaneet lisääntyä tästä syystä. (Hankaniemi, 2023) Lasten päiväkotiarjessa olisi hyvä olla olemassa toiminta-alueita, joiden pintamateriaali on jotain muuta kuin asfalttia, hiekkaa tai kumirouheisesta turva-alustaa.

Päiväkoti-ikäisten lasten immuunipuolustusjärjestelmä vahvistuu arkisen leikin ja temmeltämisen ohessa, jos toimintaympäristö tarjoaa luontokosketusta edistäviä turvallisia elementtejä, joista löytyy runsaasti mikrobistoa (Hankaniemi, 2023). Metsäretkien ja luontokoulujen rinnalla päivittäinen hoitopaikan piha-alueella tapahtuva ajanvietto voidaan siis nähdä monella tavalla luontokosketusta edistävänä toimintana, kun leikkialustana on esimerkiksi metsänpohjaa tai nurmea ja leikeissä mukana turvallisia kasveja ja lahoainesta, kuten käpyjä, risuja ja pudonneita lehtiä (Sinkkonen ym., 2019). Sekä suunnittelu- että kunnossapitotyössä on otettava huomioon muun muassa se, että päiväkotipihoilla halutaan säilyttää aito yhteys luontoon ja tämä pitää toteuttaa lasten kannalta turvallisesti.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, minkälaiset olemassa olevat ja niin sanotut vanhat luontoelementit päiväkodin aitojen sisäpuolella kannustavat lapsia lisäämään luontokosketustaan. Tutkimuksen tuloksista pyrittiin löytämään työkaluja suunnittelijoille päiväkotipihojen saneeraus- ja uudiskohdesuunnittelutyön tueksi. Työn tilaajana oli Hämeen ammattikorkeakoulu ja se toteutettiin osana rakennetun ympäristön koulutusohjelmaa.

1.2 Aiheen rajausta ja tutkimuskysymys

Aiheen rajauksessa pyrittiin ottamaan huomioon jo julkaistut tutkimukset päiväkotipihojen kasvillisuuden ja vyöhykkeisyyden suunnittelusta ja luontokosketuksen merkityksestä lasten suoliston ja ihon mikrobistoon. Esimerkiksi Helsingin yliopiston ja Hämeen ammattikorkeakoulun Kohti tervettä aikuisuutta (KOTA) -hankkeessa tutkittiin päiväkotikäisten lasten viheraltistuksen vaikutusta heidän kokonaisvaltaiseen hyvinvointiinsa ja hankkeen tulosten perusteella esiteltiin päiväkotipihojen suunnitteluun vyöhykkeellinen päiväkotipihamalli. Mallissa perinteisen leikkialueen lisäksi päiväkodin tontille luodaan eri kulutusaltistuksen vyöhykkeitä metsämaisesta ja karikepäälysteisestä vapaan leikin alueista. Tutkimuksen yhteydessä julkaistiin seitsemän kohdan lista suosituksista, mitä päiväkotien, koulujen, palvelutalojen sekä muiden julkisten pihojen ja puistoalueiden suunnittelussa kannattaa ottaa huomioon. Siinä mainitaan muun muassa, että lasten leikkeihin tulisi lisätä mahdollisimman paljon luonnonmateriaaleja ja lasten pitäisi päästä osallistumaan kasvien kasvatukseen ja kasteluun omakohtaisesti, jotta pihojen viherelementeistä tulisi heille merkityksellisiä. (Sinkkonen ym., 2019)

Tässä tutkimuksessa ei käsitelty edellä mainittuja seikkoja, vaan pyrittiin löytämään suunnittelutyön tueksi konkreettisia esimerkkejä, joiden avulla suunnittelija voi etsiä kyseessä olevalle tontille sopivia ratkaisumalleja, jotta toimintaympäristöstä tulisi mahdollisimman turvallinen ja innostava eri-ikäisten lasten luontokosketuksen edistämiseksi. Tutkimuksen tuloksista toivottiin löytyvän vastauksia siihen, mitä saneerattavalla päiväkotipihalla kannattaisi pyrkiä säilyttämään ja miksi, sekä, minkälaisia elementtejä uudiskohteeseen tontilla kannattaisi pyrkiä säilyttämään. Tutkimuskysymykseksi oli määritelty *Minkälaiset elementit kannustavat luontokosketuksen lisäämiseen päiväkotipihoilla?* Tässä tutkimuksessa ei otettu kantaa suunnitteluun, toteutukseen tai kunnossapitoon liittyviin taloudellisiin aspekteihin.

2 Luontokosketus

Erilaisten tutkimusten perusteella on yleisesti tiedossa, että luonnossa oleskelu ja luontokosketuksen lyhytkin lisääminen parantaa ihmisten hyvinvointia ja terveyttä. Sillä, minkälainen luontokosketus on kyseessä, kuinka usein ja kuinka kauan luontoelementtien kanssa vietetään aikaa ja mitä luonnon keskellä tehdään, luonnollisesti vaikuttavat saatuihin hyötyihin. Myös yksilölliset erot, kuten henkilön ikä, terveydentila, sosioekonomiset tekijät ja luontosuhde vaikuttavat siihen, minkälaisena kävijä kokee luontokosketuksen ja kuinka hyvin luontokosketus edistää henkilön terveyttä ja hyvinvointia. Yleistyksenä voidaan kuitenkin todeta, että luonnon kanssa tekemisissä olevan henkilön stressitaso laskee, mieliala tasaantuu, tarkkaavaisuus ja keskittymiskyky parantuu, fyysinen aktiivisuus lisääntyy ja immuunipuolustus vahvistuu. (Tyrväinen ym., 2018)

Vastaavasti vähäisen luontokosketuksen seurauksena ihmisen oma kehon mikrobisto voi voida huonosti, mikä taas saattaa johtaa tulehdusperäisten sairauksien lisääntymiseen (Hanski ym., 2012). Esimerkiksi Tampereen yliopiston julkaisemassa tutkimuksessa (2018) todetaan, että kaupunkiympäristössä elävät ihmiset saavat liian vähän suoliston ja ihon mikrobistoa harjoittavaa luontoaltistusta. Kyseisessä Tampereen ja Helsingin yliopistojen sekä Tampereen teknillisen yliopiston tekemässä tutkimuksessa koehenkilöt hieroivat käsiinsä maa- ja kasviperäisestä metsämaaseoksesta tehtyä pulveria ja jo kahden viikon tutkimusjakson aikana heidän immuunipuolustusjärjestelmänsä reagoi luonnon

normaaleihin bakteereihin ja viruksiin. Heidän kehonsa ja ihonsa mikrobiston monimuotoisuus parantui merkittävästi tutkimusjakson aikana. (Kinnunen, 2018)

Luontokosketusta ja luonnossa oleskelua kaupunkiympäristössä edesauttaa se, että yhteys on helposti saavutettavissa. Luontokohteen läheinen sijainti, helppokäyttöisyys ja turvallisuus kannustavat ja innostavat käyttäjiä siirtymään vihreän kasvillisuuden pariin. (Tyrväinen ym., 2018)

2.1 Ulkoilu päiväkotipihoilla

Päiväkoti-ikäisille lapsille päiväkodin piha on luonnollinen toimintaympäristö. Siellä heillä on mahdollisuus saada luontokosketusta arkipäiväisen tekemisen eli leikin ja oppimisen kautta. Varhaiskasvatuslain 10 § määrittelee, että ”varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä, kehitys ja muut edellytykset huomioon ottaen” (Varhaiskasvatuslaki 540/2028). Usein päiväkotipihat onkin jaettu eri-ikäisille tarkoitettuihin alueisiin, jotta lasten ikätasoinen ulkoilu voidaan toteuttaa turvallisesti.

Alle 4-vuotiaat lapset tutustuvat ympäristöön rakenteluleikkien kautta käyttäen saatavilla olevia materiaaleja sekä harjoittelevat motorisia taitojaan kiipeilemällä esimerkiksi liukumäkeen tai pihan maastonmuotoja hyödyntäen. Yli 4-vuotiaat liikkuvat enemmän juoksu-, tasapaino-, riippumis- ja kiipeilyleikeissään ja esikouluikäiset lapset harjoittelevat jo pitkäjänteisempiä yhteisleikkejä muiden lasten kanssa taitoa vaativissa aktiviteeteissa. (Rakennustieto, 2009, s. 2) Päiväkotipihojen suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa nämä seikat tulee ottaa vakavasti huomioon.

Opetushallitus on esittänyt Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -julkaisussaan (2022), että lapsia tulee ohjata tutkimaan ympäristöä ja toimimaan sekä luonnossa että rakennetussa ympäristössä havainnoimalla, jäsentämällä ja ymmärtämällä.

Ympäristökasvatuksen avulla lasten luontosuhdetta vahvistetaan muun muassa käyttämällä ympäröivää luontoa oppimisympäristönä. Samalla edistetään lasten kasvamista kohti

kestävää elämäntapaa ja siinä tarvittavien taitojen oppimista. (Opetushallitus, 2022, ss. 48–49)

Ulkoilu säällä kuin säällä ja kaikkina vuodenaikoina kuuluu päiväkotiarkeen. Osa ohjatusta ulkotoiminnasta on metsäretkiä ja muita organisoituja aktiviteetteja aidatun päiväkotipihaan ulkopuolella. Lasten luonnollista uteliaisuutta ympäröivää maailmaa kohtaan hyödynnetään ikätasoisessa oppimisessa. Aikuinen auttaa ja haastaa lasta eri kehitysvaiheissa oppimaan uusia taitoja, mutta päiväkotipihoilla vapaalla leikillä on myös suuri painoarvo. Ohjattua ulkotoimintaa päiväkodin kaikesta toiminnasta on noin 3 %, kun taas vapaata ulkoleikkiä on jopa 18 % toiminnasta (Reunamo & Pölkki, 2014, s. 120). Kun lasten annetaan leikkiä säännöllisesti luontorikkaassa ympäristössä, vaikutukset näkyvät kehon mikrobiston lisäksi myös esimerkiksi rikkaampana mielikuvituksena sekä parempana mielialana (Roslund ym., 2020). Tässä tutkimuksessa keskityttiin lasten vapaaseen ulkoleikkiin päiväkodin piha-alueella ja pyrittiin löytämään sellaiset luontoelementit, joiden pariin lapset hakeutuvat omaehtoisesti ja toistuvasti.

2.2 Luontokosketuksen elementit

Elementeillä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa kaikkia erilaisia toiminnan osa-alueita, joihin toimintaympäristö vaikuttaa. Tällaisia elementtejä ovat muun muassa pihalla olevat tilat ja leikeissä käytettävät välineet. Vuodenaikojen vaihtelut tarjoavat myös erilaisia luontoelementtejä, kuten lunta, sadevettä ja kukkia.

Tiloina ymmärretään piha-alueen erilaiset kolkat, kuten leikkitelineiden ja päällystetyn pinnan muodostamat leikkialueet, vapaana kasvavat luontopohjaiset alueet kuten metsiköt, nurmialueet ja kalliot sekä rakennetut luontopohjaiset alueet ja rakennelmat, kuten pensaikot tai istutuslaatikot. Välineinä käsitellään leikkikaluja, kuten lapioita ja ämpäreitä, sekä luonnon tarjoamia leikkivälineitä, kuten oksia, kasveja, kiviä ja käpyjä.

3 Päiväkotipihojen suunnittelu

Luontopohjaisilla alueilla on terveyshyötyjen lisäksi monia muitakin positiivisia vaikuttimia. Esimerkiksi kasvivalinnoilla ja maaston muodoilla voidaan vähentää melun tai tuulen määrää piha-alueilla ja parantaa ilmanlaatua ja pienilmastoa. Päiväkotipihojen olemusta, toiminnallisuutta ja siellä olevien tilojen turvallisuutta ohjataan ja valvotaan lakien, standardien ja ohjeiden avulla.

Suunnittelutyön ohjaamiseen löytyy RT tietoväylästä useita ohjekortteja. Suunnittelijan vastuulla on, että lait, asetukset ja viranomais määräykset täyttyvät suunnitelmissa. Hän on sopimusehdoissa määritellyllä tavalla vastuussa tilaajalle vahingoista, jotka johtuvat laiminlyönneistä tai virheistä. Ulkopuolisille aiheutuneista vahingoista vastuuta ei voida rajata sopimusehdoilla. Vastuun määrittelyissä viitataan Maankäyttö- ja rakennuslakiin 132/1999 (RT YM1-21357) sekä Konsulttitoiminnan yleisiin sopimusehtoihin KSE 1995 (RT 13-10574). (Rakennustieto, 2009, s. 24)

Suunniteltaessa uudiskohdetta tai korjaushanketta, alueen lähtökohta-analyysissä on otettava huomioon muun muassa tontin koko, käyttäjäryhmien iät ja koot, luonnon omat lähtökohdat, kuten maaperä, topografia, ilmansuunnat ja olemassa oleva kasvillisuus, vesiolosuhteet, kulkuyhteydet ja muu ympäristö sekä alueen maisema-, luonto- ja kulttuurihistorialliset arvot. (Rakennustieto, 2019a, s. 2)

Ennen suunnittelutyön varsinaista aloittamista selvitetään alueen maasto- ja maaperäolot. Tarvittaessa alueella suoritetaan erilaisia maastomittauksia ja pohjatutkimuksia. Pihasuunnittelussa on aina otettava huomioon myös kohteen olemassa olevat maanalaiset rakenteet, kuten putket ja kaapelit sekä alueen liittyminen muuhun ympäristöön. Lapsille on varattava riittävästi tilaa ulkoiluun ja tilantarpeen määrittelyynkin löytyy mitoitusohjeita. Päiväkotipihalla, joka on välittömästi päiväkotirakennuksen yhteydessä, tulee olla leikkitilaan vähintään 20m² lasta kohden tai vähintään 5m² samalla tontilla vanhan päiväkotirakennuksen kanssa ja muu leikkitila pitää osoittaa päiväkotipihaan välittömästi liittyvältä puistoalueelta (Rakennustieto, 2009, s. 10).

Piha-alueen tyyppi ja laatuluokka määritellään, jotta sen edellyttämät vaatimukset voidaan täyttää. Piha-alueen tyyppi riippuu sen käyttötarkoituksesta ja siellä esiintyvistä liikennekuormituksesta. Päiväkotipihat ovat tyypillisimmin aluetyyppejä K, kasvillisuusalueet sekä aluetyyppejä 1, joka on tarkoitettu pelkästään jalankululle ja oleskeluun. Puhtaanapitoa tullaan hoitamaan korkeintaan kevyillä pienkoneilla tai käsin. Laatuluokan määrittelyyn vaikuttavat pihan toiminnalliset ja ulkonäölliset vaatimukset sekä päällystetyypeille sallitut suurimmat painumat ja routanousut sekä näiden seurauksena syntyvien kaltevuusmuutosten enimmäisarvot. Pihan pintakuivatus tulee toimia kaikissa tilanteissa. Päällysteiden valinnassa on punnittava pintavesien kuivatuksen ja käsittelyn lisäksi muun muassa alueen käyttöikä ja -tarkoitusta, haluttua ulkonäköä, päällysteen kestävyyttä, korjattavuutta ja huollettavuutta. (Rakennustieto, 2010, ss. 2–3)

Leikkialueita suunniteltaessa on otettava huomioon suomalaiset SFS-standardit sekä eurooppalaiset EN-standardit ja leikkivälinevalmistajien määrittelemät minimivaatimukset turva-alustan iskunvaimennusominaisuuksista, syvyydestä ja laajuudesta, rakenteiden lujuudesta, kiinnijuuttumisen tai putoamisen estämisestä sekä muut turvallisuuteen liittyvät normit kuten etäisyys toisiin leikkivälineisiin tai muihin rakenteisiin. Suunnittelijan on laadittava piirustukset siten, että niistä ilmenee vähintään turvallisuuden kannalta kriittiset mitat. Päiväkotipihat rakennetaan suunnitelmapiirustusten, työselostusten sekä leikkivälinevalmistajien ja muiden kalustevalmistajien asennusohjeiden mukaisesti. (Rakennustieto, 2009, ss. 2–4)

Päiväkotipihan suunnittelussa on otettava huomioon myös pelastustien tarve ja sen mitoitus, kulkureitit ja huoltoliikenne alueelle ja sen sisällä sekä riittävä etäisyys muun muassa liikenneväylistä ja muista saastuttavista kohteista. Muita huomioon otettavia seikkoja ovat lumitila, melun, tuulen ja auringonpaisteen ilmenemiskohdat, valaistuksen riittävyys ja se, ettei katvealueita ilmene, häikäisyn minimointi, aidat ja muut rakenteet sekä niiden huoltotoimenpiteet ja rutiini- ja määräaikaistarkastukset sekä esteettömyys ja yleinen onnettomuusriskien ehkäisy. (Rakennustieto, 2009, ss. 4–5)

Pihasuunnittelijan vastuualueisiin kuuluvat ulkotilojen toiminnallisen suunnittelun sekä ulkotilojen kaluste- ja varustesuunnittelun lisäksi kasvillisuuden suunnittelu (Rakennustieto,

2019b, s. 8). Myrkyllisiä kasveja ei saa päiväkotipihoilla olla lainkaan ja kunnossapidolla voidaan vähentää allergisoivien kasvien kukintaa. Istutusalueiden ja kasvivalintojen suunnittelussa otetaan turvallisuusseikkojen lisäksi huomioon kasvien kulutuksen- ja talvenkestävyys, aurasalueet sekä alueella ennestään oleva kasvillisuus. Istutusalueilla voidaan jakaa ja rytmittää piha-aluetta sekä mahdollistaa varjo- ja tuulensuojapaikkoja sekä vähentää meluhaittoja. (Rakennustieto, 2009, ss. 6–7)

4 Päiväkotipihojen kunnossapito

Kunnallisten päiväkotien ja niiden piha-alueiden hoidosta ja kunnossapidosta vastaa kiinteistön omistaja eli kunta tai kaupunki. Kiinteistöhoitoyksikkö vastaa päiväkotipihojen kasvillisuuden, päällysrakenteiden ja muiden rakenteiden sekä pihan varusteiden ja kalusteiden kunnon tarkkailusta ja vikojen raportoinnista. Vialliset tai kuluneet osat korjataan tai uusitaan siten, että pihan määritelty laatuluokka säilyy ennallaan. Kasvillisuuteen liittyvien istutus-, kunnostus-, ylläpito- ja uusimistöiden lisäksi kiinteistöhoito vastaa pihan yleisestä puhtaanapidosta ja talvikunnossapidosta. (Viherympäristöliitto ry, 2020, s. 6)

Osa kunnallisista päiväkotipihoista on jaettu kunnossapitoluokkiin, jotka kuvaavat haluttua hoidon laatutasoa alueen käyttötarkoituksen ja yleisilmevaatimusten mukaisesti. Tyypillisimmin päiväkotipiha kuuluu RAMS-kunnossapitoluokituksessa R2-toimintaviheralueeseen ja R3-käyttöviheralueeseen. R2-toimintaviheralueet on tarkoitettu liikuntaan ja leikkiin ja R3- käyttöviheralueet on tarkoitettu oleskeluun ja viihtymiseen. Joillakin pihoilla voi olla myös R4-suoja- ja vaihettumisalueisiin tai A3-maisemaniittyihin kuuluvia luonnontilaisia alueita. Kunnossapitoluokitus määrittää hoidollisen tason lisäksi myös tavoitteet alueen kunnossapidon suunnittelulle, töiden tilaamiselle ja valvonnalle. (Viherympäristöliitto ry, 2020, ss. 8–9)

Julkisten viheralueiden kunnossapidossa sovelletaan pääsääntöisesti Ympäristöliiton julkaisemaa Viheralueiden kunnossapidon yleistä työselostetta VKT 2021. Se sisältää yleiset laatuvaatimukset muun muassa alueiden puhtaanapidolle, kasvillisuuden hoidolle, talvihoidolle sekä rakenteiden, kalusteiden ja varusteiden hoidolle ja ylläpidolle. Kiinteistöjen

ulkoalueiden kunnossapitoa ohjaa myös Kiinteistöpalveluiden yleiset laatuvaatimukset KiinteistöRYL. (Viherympäristöliitto ry, 2023)

5 Tutkimuksen toteuttaminen ja tulokset

Laadullisessa tutkimuksessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään tutkittavasta ilmiöstä syvällisempiä merkityksiä ja tulkintoja yksittäisten ihmisten kokemusten, näkemysten ja mielipiteiden kautta. Tutkimus on prosessi, jossa tietoa kerätään eri lähteistä niin paljon, että voidaan esittää ratkaisu tutkimuskysymykseen. Tietoa haetaan sekä julkaistuista tutkimuksista ja kirjoista että haastatteleamalla ilmiöön perehtyneitä henkilöitä tai havainnoimalla ilmiötä. Tulokset eivät ole yleistettävissä samalla tavalla kuin määrällisessä eli kvantitatiivisessa tutkimuksessa, sillä laadullisessa tutkimuksessa tutkija tekee tutkimuksensa tietyssä kontekstissa. (Kananen, 2014, ss. 18–26)

Haastateltavien määrää ei voida etukäteen tarkkaan määritellä vaan haastatteluita suoritetaan niin monta kuin tarvitaan, jotta vastausten saturaatio täyttyy eikä lisähaastatteluiden oleteta enää tarjoavan aiheen kannalta uutta ja relevanttia tietoa. Tätä tutkimusta varten haastateltavat henkilöt valittiin Kirkkonummen kunnallisista päiväkodeista ja Kirkkonummen kunnan kunnossapitoyksiköstä. Tutkimuslupaa haettiin Kirkkonummen sivistyspalveluilta kirjallisella hakemuksella helmikuussa 2023. Haastattelupyynnöt lähetettiin sähköpostitse tutkimusluvan myöntämisen jälkeen ja haastattelut toteutettiin maaliskuun 2023 aikana. Havainnointia ei käytetty varsinaisena tutkimusmenetelmänä, vaan sen avulla haastatteluiden sanomaa syvennettiin ja konkretisoitiin. Havainnointi tapahtui haastatteluiden yhteydessä.

5.1 Teemahaastattelut ja havainnointi

Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä tarkoittaa tässä opinnäytetyössä yksittäisten henkilöiden henkilökohtaista haastattelua keskustelunomaisesti ennalta sovituista aiheista ja teemoista. Haastateltavilla on omakohtaista kokemusta tutkittavasta aiheesta ja heitä voidaan pitää luotettavina lähteinä tutkittavan aiheen suhteen. Haastatteluiden tarkoituksena on kokemuseräisen tiedon kerääminen ja mahdollisesti jonkin

käytännönongelman esille nostaminen. Haastatteluilla ei haluta toistaa yleistietoa, joka on löydettävissä muista julkaisuista. (Hirsjärvi & Hurme, 1991, ss. 35–37)

Tutkimusta varten haastateltiin kolmea päiväkodissa työskentelevää henkilöä ja kolmea päiväkotikiikaisen lapsen vanhempaa. Tutkimuksessa tarkasteltiin ja havainnoitiin neljää kirkkonummelaista, taajama-alueilla sijaitsevaa päiväkotipihaa haastatteluiden yhteydessä. Kirkkonummi on kaksikielinen, luontorikas kunta etelärannikolla Espoon naapurissa. Kunnassa on 35 päiväkotia, joista 14 on yksityisiä ja 21 kunnallisia (Kirkkonummi, n.d.). Kaksi tutkimuksen kohteena olevaa päiväkotipihaa oli melko vanhoja ja kaksi suhteellisen uudehkoja. Tutkimusta varten keskusteltiin kahden kunnossapidon parissa työskentelevän henkilön kanssa yleisesti päiväkotipihojen huolto- ja kunnossapitotoimista. Heitä ei haastateltu teemahaastattelurungon mukaisesti.

Teemahaastattelu etenee nimensä mukaisesti ennalta valittujen teemojen kautta.

Haastattelijalla on perehtynyt tutkittavaan aiheeseen niin monipuolisesti, että hän voi koota haastattelun rungon siten, että se tukee varsinaista tutkimuskysymystä.

Teemahaastatteluille ei aseteta etukäteen tarkkoja hypoteeseja eli olettamuksia lopputuloksesta vaan haastatteluiden kautta pyritään löytämään selittäviä tekijöitä tutkittavasta aiheesta. (Hirsjärvi & Hurme, 1991, ss. 40–45) Teemahaastattelusta käytetään myös nimityksiä puolistrukturoitu tai puolistandardoitu haastattelu, sillä haastattelutilanne elää haastateltavan kertoman mukaan. Haastattelurunko toimii haastattelijan ohjenuorana, mutta hän voi jättää jotain kysymyksiä pois, esittää täydentäviä lisäkysymyksiä tai vaihtaa suunniteltujen kysymysten paikkaa sen mukaan, miten vuorovaikutteinen haastattelutilanne etenee. Varsinainen tutkimuskysymys on kuitenkin pidettävä mielessä kaiken aikaa ja ohjattava keskustelu takaisin varsinaisiin teemoihin, jos haastateltava innostuu kertomaan mielipiteitään aiheen vierestä. (Hirsjärvi & Hurme, 1991, ss. 35–37)

Haastattelut toteutettiin maaliskuussa 2023 Kirkkonummella. Haastateltavilla oli jokaisella jonkinlainen omakohtainen kokemustausta kirkkonummelaisista päiväkotipihoista.

Haastateltavia pyydettiin pohtimaan esitettyjä kysymyksiä sen lapsiryhmän näkökulmasta, johon heillä oli henkilökohtainen kytkös. Päiväkodissa työskentelevät henkilöt pohtivat kysymyksiä sen ikäryhmän kautta, jonka parissa he työskentelevät ja päiväkotikiikaisen

lasten vanhemmat peilasivat kysymyksiä omien lastensa kannalta. Haastattelut etenivät etukäteen laaditun haastattelurungon mukaisesti, mutta keskustelut käsittelivät myös muita esiin nousseita teemoja. Haastateltavia pyydettiin kuvailemaan päiväkotipihan yleisilmettä ja siellä olevia luontoelementtejä. Haastateltavat määrittivät, mitä hyviä ja mitä haastavia luontoelementteihin liittyviä asioita pihalla oli hoitolasten ohjatun ja vapaan leikin sekä turvallisuuden kannalta. Haastattelut toteutettiin päiväkotipihan välittömässä läheisyydessä, jotta tutkija pystyi kirjaamaan haastatteluissa esiin tulleista luontoelementeistä myös omia havaintojaan muistiin. Haastattelujen ajankohtana, maaliskuussa, päiväkotipihat olivat talven jäljiltä jo lumesta vapaat, joten pihan havainnointi kertomusten aikana onnistui luontevasti. Päiväkotipihoilla ei ollut hoitolapsia havainnoinnin aikana.

Haastattelut tallennettiin haastateltavien luvalla ja tallenteet litteroitiin eli kirjoitettiin puhtaaksi sanatarkasti. Kirjallisessa muodossa olevien vastausten käsittely analysointivaiheessa oli helpompaa kuin tallenteiden tai pelkkien muistiinpanojen. Haastattelutallenteet tuhottiin välittömästi litteroinnin jälkeen ja litteroidut ja anonymisoidut haastattelut tallennettiin tutkijan omaan käyttöön ulkoiselle kovalevyille. Ne tuhotaan vuoden kuluttua opinnäytetyön hyväksymisestä.

Tässä opinnäytetyössä käytetty teemahaastattelurunko löytyy tämän raportin liitetiedostoista (Liite 1).

5.2 Tutkimustulokset ja niiden analysointi

Haastattelutulosten analysointi aloitetaan yhdistämällä saadut vastaukset toisiinsa ja sitten erottelemalla niistä sopivia havaintoyksiköitä eli saatu tieto luokitellaan jälleen tutkimuksen kannalta oleellisten teemojen alle. Haastattelujen sisältöjä siis yhdistetään, pilkotaan osiin ja jälleen yhdistellään, jotta voidaan löytää toistuvia ja otantaan nähden yleistettäviä vastauksia varsinaisen tutkimuskysymyksen näkökulmasta. (Ruusuvuori ym., 2010, ss. 20–25)

Seuraavassa taulukossa (Taulukko 1.) esitellään tiivistelmä haastatteluista kysymysrunгон mukaisesti. Taulukon jälkeen vastaukset käsitellään teemoitettuna ja täydennettynä tutkijan havainnoilla.

Taulukko 1. Teemahaastatteluiden vastaukset tiivistettynä

HAASTATELTAVAT	• Henkilökunta: alle 3-vuotiaiden, 3–4-vuotiaiden ja 5–6-vuotiaiden ryhmät • Vanhemmat: 1,5-vuotiaan äiti, 3- ja 5-vuotiaiden äiti ja 6-vuotiaan äiti • Kunnossapidosta vastaavat henkilöt: huoltomies ja viherrakentaja
KYSYMYKSEN TEEMA:	
AIDATTU PIHA JA PIHAN IKÄ	• Kyllä ja eri-ikäisille omat alueet. Uudehko. • Kyllä ja alle 3-vuotialle oma alueensa. Uudehko. • Kyllä, mutta eri-ikäisille ei erillisiä alueita. Aika vanha piha. • Kyllä ja pienten oma alue. Vanha piha.
PIHAN YLEISKUVAUS	• Aidoilla rajattu ja ryhmitelty alueita. Korkeuserojen takia istutusaltaat porrastavat pihaa kivasti. • Avaraa, kun ei ole pensaita tai muita piiloutumisen kolkkia. Lättänä ja mielikuvitukseton. • Leikkivälineitä on juu, mutta aika tylsä muuten. • Sopivan kokoinen ja vaihtelevaa maastoa. • Mielenkiintoisia kasvillisuusalueita, heinikkoa ja pajukkoa.
OHJATTU TOIMINTA	• Yleensä mennään metsäretkelle lähimaastoon. • Pelataan jalkapalloa tai sählyä. Kesällä esim. vesileikkejä. • Pulkkailu ja saippuakuplien puhaltelu. Teemajuhlat. Jumppa. • Pienten kanssa lähes kaikki toiminta on ohjattua.
VAPAA LEIKKI	• Ötököiden tutkimista, maan kaivelua, vesi- ja hiekkaleikkejä, heinillä ja muilla kasveilla kokkailua, kepeillä rakentelua, pajukoissa puuhailua. • Keinumista, liukumäessä laskua, kiipeilyä ja keikkumista telineissä, mäen laskua, autoleikkejä. • Hippaa, koti- tai majaleikkejä lumilinnoissa tai kivien takana.
PIHAN HYVÄT LUONTOELEMENTIT	• Leikkivälineitä on riittävästi, mutta monet tykkäävät silti leikkiä muualla, kuin niiden luona. Kallion juurella tai metsän tapaisessa syntyy parhaat leikit. • Pensaita on vähän, niiden taakse ei pääse piiloon. Pensaat on aidattu, joten niissä ei pääse satuttamaan itseään. • Kiva kun on kiviä ja kalliota. Vaihtelua noille turva-alustoille. • Pajukkoa kasvaa aitojen luona. Se on aika suosittu kolikka. • Nurmikko ja multa. • Käpyjä ja keppejä hyödynnetään tosi paljon leikeissä. • Hiekkapohja on kivempi kuin kumirouhepinta.

	• Leppäkerttuja ja perhosia odotellaan kovasti. Kohta ne tulevatkin ja voi sitä riemua sitten. Oravat vierailee jo pihalla.
PIHAN LUONTOELEMENTIT, JOTKA TUO HAASTEITA	• Hiekka kuivuu ja pöllyää joskus tosi paljon. • Pelialueena hiekka on vähän ikävä, kun kivet lentelee. • Pienet tykkäis kans kiipeillä kivillä ja kalliolla, mutta niiden pihalla on ihan vaan tasamaata. • Sulamisvesi jää lätäköiksi, kun se ei pääse valumaan mihinkään. Sit se jäätyy luistinradaksi. • Aika tylsä ja mielikuvitusköyhää, kun vaan hiekkaa ja pari puuta. Vois olla vaikka heiniä myös. • Nurmialueet on keväisin aika mutalöllöä. • Ei varjoa, kun ei ole puita.
KUNNOSSAPIDOLLISET TOIMET	• Talvikunnossapito hyvin vähäistä. Ei aurausta leikkialueilla, vain sisääntuloväylillä. • Lumi sulaa ja jäätyy vaaralliseksi, henkilökunta hiekoittaa tarvittaessa ovien edustoja. Leikkialueilla ei juurikaan hiekoiteta. Hiekan poisharjauksesta ei ole tietoa. • Suoja-aidat rikki aurauksen jäljiltä. Ne poistetaan. • Kesällä kesätyöläiset saattaa käydä ajamassa nurmikot. • Puita tai pensaita ei juurikaan hoitoleikata. Vain katkenneet oksat tai muut vaaralliset jutut poistetaan. • Pihaa ei haravoida, jolloin kuivat lehdet ja kävyt jää lasten käytettäviksi. Käytävät lehtipuhalletaan syksyisin.
VUODENAJAT JA SÄÄ	• Aina ulkoillaan, säällä kuin säällä. Oikeilla vaatteilla se onnistuu. • Vaatteet kuuluukin likaantua. Se kertoo vaan siitä, että on ollut puuhaa ulkona. • Kesällä pitäisi olla varjomahdollisuuksia. Pörräiset kiinnostaa toisia, toisia pelottaa. Matoja on kiva etsiä. • Syksyisin ja keväisin vettä tulee taivaalta ja ränneistä. Joskus se vie hiekkaa mukanaan vähän liikaakin. Kuraleikit on tosi kivoja. Jäätyvät lätäkököt voi olla vaarallisen syviä. • Talvisin lasketaan pulkalla tai liukurilla mäkeä. Pienet ei oikein voi tehdä muuta, kun vaatteet on niin paksut.
VAPAA SANA	• Lapset keksii kyllä tekemistä niissä olosuhteissa, mitä on. • Isommat tykkää leikkiä roolileikkejä puiden ja kivien lomassa. Pienemmät leikkii käpykuormaajaa ja leipoo hiekkakakkuja. • Hyvä, ettei peurat pääse pihoille, ni on vähemmän punkkeja. Ja kun ei oo pitkää heinikkoa, ni ei oo käärmeitäkään niin herkästi. • Linnut ja oravat on kivoja, ja perhoset. Ampparit ei niinkään.

	Nyt kun tarkemmin mietin, ni ehkä on hyvä, ettei pienten pihoilla ole mitään mäkiiä tai kiviä tai keppejä, ni ne ei satuta itseään. Mä voin mennä itse sitten metsään lapseni kanssa harjoittelemaan tasapainojuttuja.
--	--

Haastatteluiden tuloksista poimittiin havaintoyksiköitä, jotka toistuivat yleisimmin. Ne yhdistettiin toisiinsa ja täydennettiin havainnoilla, jotka tutkija kirjasi muistiin haastatteluiden aikana keskustelun kohteena olleista asioista ja ilmiöistä. Seuraavassa esiteltävät havainnot eli teemat liittyvät pihan yleisilmeeseen, aitoihin, metsän eläimiin ja hyönteisiin, puihin ja muuhun kasvillisuuteen, pinnan materiaaleihin ja muotoihin, veteen, säähän ja vuoden aikoihin, turvallisuuteen sekä sosiaalisten suhteiden vaikutukseen leikkeihin.

Haastatteluiden tarkastelun kohteina oli sekä uudehkoja että vanhoja päiväkotipihoja. Yleisilmeeltään pihoja kuvailtiin avariksi ja väljiksi, mutta ilman leikkivälineitä ne olisivat pääsääntöisesti melko virikkeettömiä ja tylsiä. Tähän ajatteluun vaikutti se, että pihoilla kasvoi melko vähän eri korkuisia kasveja ja pinnan muodot olivat pääpiirteittäin hyvin tasoiteltuja. Niitä pihoja, joilla oli esimerkiksi isoja kiviä tai kalliota näkyvissä, kuvailtiin seikkailullisemmiksi ja mielikuvitusta kirvoittavimmiksi kuin luonnonkivettömiä pihoja. Vastaajat eivät kokeneet isoja kiviä tai loivia kallionrinteitä turvallisuusriskeiksi, sillä näitä elementtejä ei löytynyt alle 3-vuotiaiden piha-alueilta. Yli 3-vuotiaiden motorinen kehitys on jo sillä tasolla, että vaihtelevat maaston muodot ja erilaiset pintamateriaalit koettiin vain hyvinä asioina. Luonto kuitenkin näkyy kaikilla pihoilla, mutta haastateltavat olivat melko kriittisiä luontoelementtien riittävydestä ja laadusta kyseisillä pihoilla. Kaikilta pihoilta tehtiin retkiä ympäröivään luontoon. Retkien sisällöt vaihtelivat kulloisenkin ryhmän ikätason ja vuodenajan mukaan.

Kaikki pihat olivat aidattuja, mutta vain osa oli jaettu eri-ikäisille lapsille tarkoitettuihin alueisiin. Standardien mukaisten piha-alueita ympäröivien aitojen yli tai ali lasten ei ole mahdollista kiivetä tai ryömiä. Pihan sisällä olevien matalampien aitojen, kuten nurmikon reuna-aitojen funktiota pohdittiin kriittisesti. Talven aurausten jäljiltä jotkut puiset aidat olivat poikki ja aiheuttivat täten suuremman loukkaantumisriskin, kuin vastaava alue ilman aitoja. Lapsilla oli lupa kulkea kyseiselle nurmialueelle aitaamattomalta pihan puolelta, joten

suojatarkoitukseen kyseisiä aitoja pidettiin turhina. Joillakin pihoidilla, missä korkeuserojen tasaamiseksi oli rakennettu istutusaltaita ja muurirakenteita, suoja-aitojen tarpeellisuutta ja tärkeyttä arvostettiin enemmän. Lasten pääsy kyseisille putoamisriskialueille oli estetty kauttaaltaan rajaamalla alueet matalilla puurakenteilla. Vastaajien mielestä päiväkotipihat olivat tällä hetkellä pääpiirteittäin turvallisia aitojensa ja porttiensa suhteen.

Positiivisena huomiona mainittiin muun muassa se, että korkeiden ja tiiviiden ympäröivien aitojen ansiosta päiväkotipihoille ei juurikaan pääse punkkeja levittäviä isoja metsäneläimiä kuten peuroja. Vaikka käärmeet pääsisivätkin aitojen ali, haastateltavat eivät olleet havainneet niitä millään päiväkotipihalla. Muut metsäneläimet, kuten oravat ja linnut koettiin lapsia innostaviksi asioiksi. Lasten reaktiot erilaisia hyönteisiä kohtaan jakaantuivat selkeästi kahtia. Toisia lapsia kiinnosti suuresti kaikki ötökät, ja he olisivat olleet innoissaan tutkimassa jokaista matoa, perhosta tai ampiaista, kun taas toinen ääripää juoksi kirkuen karkuun ja aikuisen luokse turvaan kohdatessaan jonkun pörriäisen. Yleisesti ajateltiin, että eläimet ja ötökät ovat lasten mielestä mielenkiintoisia ja jänniä eikä niiden ilmaantuvuutta piha-alueella pidetty turvallisuusriskinä.

Jokaisella pihalla kasvoi jonkun verran eri-ikäisiä puita. Varjopaikkoja oli kuitenkin todella vähän kuten myös sateensuojia, sillä puut olivat joko niin nuoria ja pieniä tai niin yksittäisiä, ettei niillä ollut merkittävää asemaa suojan tarjoajina. Pihojen yleinen valoisuus koettiin pääosin hyvänä asiana. Joillakin pihoidilla oli reuna-alueita, joissa pajut ja lepiköt saivat kasvaa vapaasti ja nämä alueet loivat pihoidille pieniä luonnollisia kolkkia. Nuorten vesojen katveessa kuivuneet lehdet, katkeilleet oksat ja maatuva maa-aines innoittivat vanhimpia päiväkotilapsia mielikuvituksellisiin roolileikkeihin. Puiden luona leikkimistä ja koskettelua ei pääsääntöisesti rajoitettu koskaan, mutta eräällä pihalla puuhun pesiytyneet ampiaiset saivat aikaan puiden lähiympäristön eristämisen leikkialueesta. Kukaan vastaajista ei muistanut kohdanneensa puista johtuvia muita vaaratekijöitä, kuten lumikuorman takia katkenneita oksia tai myrskyn tai lahoamisen takia kaatuneita runkoja. Puiden tai pensaiden oksien katkomista leikkeihin ei katsottu hyvällä, mutta kovin aktiivisesti sitä ei myöskään oltu kieltämässä. Pääsääntöisesti lapset saivat leikkiä kepeillä ja risuilla vapaasti sekä rakennella isommista oksankarahkoista esimerkiksi esteratoja. Pienempien lasten kohdalla keppien

kanssa kulkemista pyrittiin hillitsemään, etteivät taaperot olisi satuttaneet itseään kaatuessaan keppi kädessä.

Päiväkotipihan ulkopuolisilla alueilla oli suuri merkitys sille, miten tuulisina pihat koettiin. Vastaajien mielestä sillä, että aidatulla pihalla ei kasvanut tuulensuojakasvustoa ei ollut merkitystä, jos ympäröivässä maastossa oli runsaasti eri korkuisia puita ja pensaita tai rakennuksia. Päiväkotipihoilta tehdään säännöllisesti retkiä ympäröivään maastoon ja lähimetsät koettiin rikkautena ja hyvänä lisänä lasten luontokasvatukseen päiväkotipihan tarjoamista mahdollisuuksista riippumatta. Kaikkien neljän havainnoitavan päiväkotipihan välittömässä läheisyydessä oli laajempia metsäalueita.

Pihat olivat pääosin hiekkapintaisia, mutta myös hiekkatekonurmea löytyi esimerkiksi keinujen ja kiipeilytelineiden turva-alueilta. Hiekka koettiin parempana pohjamateriaalina kuin esimerkiksi kumirouheesta valetut pinnoitteet. Vaikka hiekka tarjoaa erilaisiin leikkeihin ja peleihin monipuolisen pohjamateriaalin, se myös kuivuessaan pöllyää kovasti. Hiekkapöly aiheutti pahimmillaan silmien ja hengitysteiden kuivumista ja yskää sekä käsien ihon kuivumista ja halkeilua. Märkä hiekka vastaavasti koettiin lapsia innostavana elementtinä, sillä eri raekoon hiekkamateriaaleista keksittiin leikkeihin hyvinkin monipuolisia käyttötarkoituksia. Joillakin pihoilla oli peleille, kuten jalkapallolle tai sählylle tarkoitettuja alueita, joiden pintamateriaali oli hiekkaa ja joillakin pihoilla oli hiekkatekonurmipintaisia tai asfaltoituja pelialueita. Hiekkapintaisella pelialueella pikkukivet saattoivat lentäessään aiheuttaa pieniä vammoja. Kaatumisten tai muiden loukkaantumisten riskitekijöitä ei pidetty erityisen suurina eikä riskeissä nähty eroja eri lailla pinnoitetuilla pelialueilla.

Vanhaa metsänpohjaa löytyi sekä vanhoilta pihoilta että uudehkojen pihojen reuna-alueilta jonkun verran. Havumetsäpohjaisilla pihoilla kangasmaa oli kulunut lähes huopamaiseksi ja siellä oli runsaasti käpyjä maassa. Talven jäljiltä maan pinta ei ollut lätäkköinen tai mutainen. Varpukasvillisuutta näillä kovan kulutuksen alaisilla pihoilla ei kasvanut, mutta jonkin verran eri ruoho- ja heinäkasveja esiintyi kivien ja aitojen vierustoilla. Lehtipuupohjaisilla piha-alueilla sen sijaan kasvoi rehevämmin kenttäkerroksen ruoho- ja heinäkasveja. Maanpinta oli talven jäljiltä märkä ja mutainen. Vanhimmat päiväkotilapset leikkivät mielellään näillä metsänpohja-alueilla vapaata leikkiä ja alle 3-vuotiaat tekivät ohjattuja jumppa- ja

tutkimusretkiä näille alueille. Ikätasosta riippumatta kävyt, heinät, neulaset, risut ja irtolehdet päätyivät leikeissä muun muassa ämpäreihin soppa-aineksiksi tai esimerkiksi mielikuvitusliien pesäaineksiksi. Isompia oksia käytettiin keppihevosten esteratoina tai rajaamaan lasten majaleikkikoteja. Metsänpohja-alueisiin ei kohdistu huolto- tai kunnossapitotoimia eikä niitä pidetty riskialttiimpina paikkoja kuin rakennettuja leikkialueita.

Nurmialueet olivat maaliskuussa hyvinkin huonokuntoisia ja mutaisia. Jos nurmialue oli rinnemäinen, sitä oli käytetty talvella mäenlaskuun. Pihojen vaihtelevat pinnan muodot koettiin hyvinä asioina. Rinteet ja kallioiden muodot tarjoavat leikkipaikkoja sekä kesä- että talvikausina ja lasten motoristen taitojen koettiin kehittyvän vaihtelevamaastoisella pihalla. Alle 3-vuotiaiden pihoilla maaston muodot olivat tasaisempia, mikä sai sekä kehuja että kritiikkiä. Hyvänä asiana tämä nähtiin siksi, että pienten lasten kulkeminen ja leikkiminen tasamaalla on helpompaa, mutta huonona siksi, että esimerkiksi lumen sulamisvesi jää paikoilleen lätäköitymään ja jäätymään.

Sade- ja sulamisvesien käyttäytyminen päiväkotipihoilla jakoi muutenkin mielipiteitä puolesta ja vastaan. Pihalta, joka muodoiltaan oli selkeästi rinnemäinen, vedet valuivat luontevasti joko aitojen sisä- tai ulkopuolisille nurmi- tai pensasalueille tai kivipinnoille, joissa hulevesi ohjautui sadevesiviemäreihin. Paikoitellen rinnepihoilla sulamisvedet veivät hiekkaa mukanaan esimerkiksi hiekkalaatikoista. Lasten vapaan leikin kannalta valuva vesi innoittaa puro- ja patoleikkeihin sekä keräämään vettä muihin leikkeihin. Tasaisemmilla pihoilla lätäköityvät pinnan muodot koettiin ikäviksi, sillä lätäköt saattoivat kasvaa turvallisuuden kannalta liian suuriksi, jos vesi ei päässyt poistumaan valuntana tai imeytymään maahan esimerkiksi roudan takia.

Päiväkoti-ikäiset lapset ulkoilivat jokaisena vuodenaikana ja joka säällä. Oikeanlaisten ja oikean kokoisten vaatteiden ja suojavausteiden, kuten kuravaatteiden tai aurinkorasvojen, hankinta on vanhempien vastuulla. Henkilökunta pukee lapselle olosuhteiden mukaiset vaatteet päälle. Kuraantuneet ja märät ulkovaatteet puhdistetaan ja kuivataan aamupäiväulkoilun jälkeen, jotta iltapäivällä lapsella on jälleen oikeanlaiset varusteet sään mukaiseen ulkoiluun. Yleisesti oltiin sitä mieltä, että lasten ulkoleikkejä ei saisi rajoittaa likaantumisen tai kastumisen välttämiseksi.

Päiväkodin henkilökunta tarkkailee pihan turvallisuutta päivittäin ja ilmoittaa tarvittaessa puutteista tai korjaustarpeista kunnossapitoyksikölle. Kunnossapidon tai huollon henkilökunta ei käy säännöllisesti tekemässä päiväkotipihoille ylläpitotoimia. Kesäisin, jos pihalla kasvaa leikattavaa heinikkoa tai nurmikkoa, kesätyöntekijät voivat käydä lyhentämässä kasvustoa ja talvikunnossapitoa, kuten aurausta tai hiekoitusta, tehdään vain sisäänkäyntien yhteydessä oleville kulkuväylille. Puiden ja pensaiden leikkauksia tehdään tarvittaessa. Jos päiväkotipihalla havaitaan rikkoutuneita aitoja tai leikkivälineitä, huolto käy poistamassa tai korjaamassa ne pyydettyä ja esimerkiksi ampieispesän poistoon se tilaa ammattimaisen tuholaistorjujan.

Tutkimuksen tuloksissa sivuttiin myös lasten sosiaalista käyttäytymistä, sillä eri ikäryhmissä kavereiden tai ohjaavan aikuisen käyttäytyminen voi vaikuttaa siihen, mitä lapsi päiväkotipihalla tekee. Aikuisten vaikutus lasten leikkeihin on suuri alle 3-vuotiaiden ikäryhmässä, mutta vanhempien päiväkotilasten leikkeihin ei aikuista kovinkaan usein tarvittu ideoimaan tai ohjaamaan. Kavereiden vaikutus vapaaseen leikkiin kasvaa iän karttuessa. Mitä vanhemmista päiväkotilapsista oli kyse, sitä mielikuvituksellisempia ja juonellisempia leikkejä lapset leikkivät yksin tai yhdessä toisten kanssa. Ajoittain ja yksilötasolla oli myös havaittavissa jatkumoa leikkien välillä eri ulkoilukerroilla. Aikuisten ohjaus korostuu esimerkiksi metsäretkillä, joiden aikana tutustutaan tarkemmin johonkin tiettyyn luontoelementtiin.

Selkeää eroa sille, kiinnostaako lapsia enemmän rakennetut leikkikelineet ja teolliset leikkikalut vai luonnon tarjoamat maastonmuodot ja luontokappaleet, ei tässä tutkimuksessa saatu selville. Lasten kiinnostuksen kohteet vaihtelevat olosuhteiden ja tilanteiden mukaan ja yleensä teollinen ja luonnollinen leikkiväline täydentävät toisiaan. Esimerkiksi lumien sulamisvedellä ja märällä hiekalla leikitään lapioiden ja ämpäreiden kanssa tai lumista rinnettä pitkin lasketaan muovisella liukurilla.

6 Johtopäätökset

Tutkimusprosessin aikana aineistosta tehtiin analyyttisiä havaintoja ja näistä koostettiin yhteenvetoja. Analyysin tuloksista muodostettiin edelleen johtopäätöksiä, joita peilattiin

teoreettiseen tietoperustaan. Tutkimuskysymys oli *Minkälaiset elementit kannustavat luontokosketuksen lisäämiseen päiväkotipihoilla?* Tutkimuksen edetessä haluttiin selvittää, miksi ja mitä luontoelementtejä saneerattavilla pihoilla kannattaa säilyttää ja mitä uudiskohteiden suunnittelussa olisi hyvä ottaa huomioon luontoelementtien osalta, jotta lasten luontokosketus toteutuisi mahdollisimman monipuolisesti.

Tämän tutkimuksen perusteella voitiin todeta, että lasten luontokosketuksen edistämisen kannalta päiväkotipihojen olisi hyvä olla mahdollisimman monipuolisia sekä pinnan muodoiltaan että materiaaleiltaan. Lapset hyödyntävät vapaan leikin aikana ympäristönsä tarjoamia mahdollisuuksia erittäin luovasti vaihtelevassa ympäristössä, jossa mahdollisuuksia on enemmän kuin yksinkertaistetussa pihassa. Monipuolinen ympäristö edesauttaa myös mielikuvituksen ja motoriikan kehittymistä lasten päiväkotiarjessa.

Lapset käyttävät luonnostaan hyödyksi ympäristönsä tarjoamia mahdollisuuksia. Luontevaa on yhdistää esimerkiksi lapio muta- ja kuravellileikkeihin tai kerätä leikkiauton lavalle käpykuormaa. Vaihtelevamaastoisella päiväkotipihalla lapset voivat hakeutua leikeissään sopiviin kolkkiin, kuten esimerkiksi puiden tai pensaiden siimekseen, kallion tai isojen kivien reunustoille, heinäisille tai varvikkoisille alustoille tai sulamisveden muodostaman puron ääreen. Päiväkotipihalla pitää siis olla mahdollisuus tällaisille elementeille ja lapsilla pitää olla lupa käyttää pihaa mielikuvituksensa mukaisiin leikkeihin. Vaikka lasten turvallisuus on painoarvoltaan tärkein suunnittelutyön lähtökohta, voi päiväkotipiha olla monipuolinen ympäristö myös kasvien ja pohjamateriaalien suhteen.

Luontokosketuksen mahdollistuminen edellyttää, että pihalla oleskelun lisäksi lapset saavat ja pystyvät koskettelemaan ja tutkimaan luonnon tarjoamia mahdollisuuksia vapaaehtoisesti ja omatoimisesti. Vaihtelevat pohja- ja kenttäkerrokset ja niissä elävät pikkueläimet ja hyönteiset edesauttavat lasten luontorohkeuden lisääntymistä. Luontorohkeudella tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, miten ennakkoluulottomasti lapset lähestyvät esimerkiksi metsänpohjan varvikkoa, kohtaavat pörriäisiä, käyttävät oksia ja muuta kuollutta ainesta leikeissään tai ryhtyvät esimerkiksi rakentamaan majoja joko omatoimisesti tai aikuisen ohjauksessa. Varhaiskasvatuslaki edellyttää, että päiväkotipiha tarjoaa lapsille kehittävän ympäristön heidän ikätasonsa huomioon ottaen. Lasten ympäristömyönteinen kehitys ja

luontosuhteen vahvistaminen ovat osa Opetushallituksen esittämiä varhaiskasvatuksen perustavoitteita. Kun lapsi saa jo pienestä pitäen esimerkiksi upottaa sormensa multaan kohtaamatta kieltoja ja estoja, oppii hän pitämään luontokosketusta luonnollisena asiana.

Vanhoja luontoelementtejä, joita päiväkotipihoilla arvostetaan ja joiden antia lapset käyttävät leikeissään, ovat muun muassa edellä mainitut paljaat kalliot ja isot kivet, suuret puut, villit vesakot ja heinikkoalueet sekä paljas multamaa. Villinä tarkoitetaan tässä yhteydessä leikkitelineden turva-alustoista rajattuja alueita, joissa kyseiset kasvit saavat kasvaa vapaasti ilman jatkuvaa leikkaamista tai kitkemistä. Pihan rinnemäiset muodot, joilta vesi valuu luonnollisesti pois ja jota voidaan käyttää esimerkiksi mäenlaskuun talvisin, koetaan erittäin mukaviksi. Suurien puiden ja vanhan metsänpohjan olemassaoloa arvostetaan suuresti, sillä ne inspiroivat lapsia mielikuvitusrikkaisiin leikkeihin. Metsämäiset alueet tai useamman puun muodostamat rykelmät antavat pihoille sekä varjoa että sateensuojaa sekä omalta osaltaan vaikuttavat pihan pienilmastoon parantavasti. Puista putoilevat lehdet, kävyt ja risut ovat arvokasta materiaalia lasten leikeissä ja pihalle maatuessaan ne jättävät myös lahoainesta päiväkotipihan maaperään. Vanhat pensas- tai heinikkoalueet, joita ei olla rajattu aidoilla pois lasten leikkialueista, tarjoavat vapaalle leikille mielikuvitusriikkaan ympäristön.

Suunniteltaessa uudiskohdetta tai vanhan päiväkotipihan saneerausta, suunnittelijan olisi tärkeää punnita jo lähtökohta-analyysissä kohteen tarjoamia säilytettäviä luontoelementtejä ja työn toteuttamista siten, että olemassa olevaa luontopohjaa vahingoitettaisiin mahdollisimman vähän. Rakennus- tai saneerauskohteiden luontoelementtien kattavan säilyttämisen puolesta puhuu muun muassa se, että maaperässä olevan mikrobiston ja sienijuuren eli mykorritsan olemassaolo on kasvien kasvun ehdoton edellytys. Olemassa olevaa kasvillisuutta ja mikrobistoltaan rikasta pohjamaata olisi hyvä pyrkiä säilyttämään laajalti, sillä kasvualustat, jotka rakennetaan täysin uudelleen eivät saavuta yhtä rikasta ja monipuolista pieneliöstöä tai mikrobistoa vielä moniin vuosiin.

Hyvässä maaperässä vuosikausia kasvaneiden puiden, pensaiden, varpujen ja heinien suojeleminen olisi tärkeää myös luonnon kiertokulun kannalta, sillä maannoksen eri kerrokset ovat muodostuneet pitkällä aikavälillä vuosien tai vuosikymmenien aikana. Vanhat

luontoelementit toimivat sekä hiilinieluinä että hiilivarastoinä ja myös hulevesien luonnollisena imeytysalustana. Metsänpohjien karike- ja humuskerrosten säilyttäminen lasten leikkitilana mahdollistaisi monipuolisemman luontokosketuksen, kuin kumi-, hiekka- tai asfalttipäällysteiset pihat sadevesiviemäreineen.

Luontoelementtien säilyttämiseen liittyvät haasteet voivat liittyä esimerkiksi siihen, että rakennettava tontti on alun perinkin tiiviisti rakennetussa kaupunkiympäristössä, jossa alkuperäistä luontoa ei ole lainkaan tai sitä on vain hyvin niukasti jäljellä. Tiiviissä kaupunkimiljöössä tämä tarkoittaa pihan viherelementtien rakentamista kokonaisuudessaan uusista paikalle tuoduista materiaaleista. Tonteilla, joissa infran rakentaminen aiheuttaa maan voimakasta kaivamista ja esimerkiksi vanhojen puiden juuristolle haittaa, luontoelementtien säilyttämistä pitää harkita sekä turvallisuuden näkökulmasta että kasvien selviämisen kannalta hyvin tarkkaan.

Uudispihoille, jotka sijaitsevat kaupunkiympäristössä, vanhan metsänpohjan jättäminen tontille ei välttämättä ole mitenkään mahdollista, joten tällöin sitä olisi tarvittaessa tuotava muualta. Kunta eli siirtovarvikko tarvitsee ensimmäisen asentamisen jälkeisen kesän juurtumisrauhan ja runsaasti kastelua, jotta siitä tulisi elinvoimainen ja aitoon metsänpohjaan verrattavissa oleva pohja- ja kenttäkerros. Istutettu kunta on kasvustoltaan monipuolista, mutta kovassa käytössä se ei välttämättä kestä päiväkotitason kulutusrasitusta vaan näivettyy lopulta kasvustoltaan köyhemmäksi. Kunnan käyttöä kaupunkipihoilla kannattaa siis harkita huolella. Suunnittelijan pitäisi pystyä visioimaan mielessään, miten suunnitelmiin valitut luontoelementit pärjäävät kasvupaikallaan myös istutusta seuraavina vuosina ja vuosikymmeninä sekä pohdittava pihan toiminnallisuutta ja käyttötarkoitusta pidemmän ajan kuluessa.

Vast’ikään uudistetuilla tai vastarakennetuilla päiväkotipihoilla istutetut nurmikkoalueet ja pensasryhmät on usein aidattu siten, että ne eivät ole sallittuja lasten leikeille vaan rajaavat ja reunustavat eri toimintojen tiloja. Rajaavina elementteinä pensaat luovat tuulensuojia tai esteettistä vaihtelua ja usein jyrkät tasoerot porrastetaan pensasistutusten avulla luonteviksi reunuksiksi. Pensasalueet eivät kuitenkaan saa muodostaa valvonnalle katvealueita, jotta lasten turvallisuus ei vaarantuisi. Uudet nurmialueet eivät kestä samanlaista kulutusta kuin

vanhat nurmikot, mutta ajansaatossa nekin voidaan ottaa käyttöalueiksi, kun kasvusto on juurtunut hyvin kasvupaikalleen. Päiväkotipihoilla alueet, jonne lapset eivät saisi mennä, pitäisi pyrkiä minimoimaan mahdollisimman vähäisiksi. Suunnitteluvaiheessa on otettava huomioon siis myös istutettavien kasvien tarvitsema juurtumisaika, jolloin niille on mahdollistettava kasvuunlähtörauha.

Päiväkotipiha ei koskaan ole ympäristöstään irrallinen tila, vaan ympäröivä miljöö vaikuttaa pihan olosuhteisiin erittäin paljon. Se, onko kohde kerrostalojen välissä ainoa viheralue vai sijaitseeko piha taajamametsän laitamilla, vaikuttaa myös pihan käyttöasteolettamaan ja pihan vihertarpeeseen. Eläinten, lintujen ja hyönteisten ilmaantuvuus piha-alueella on vahvasti riippuvainen ympäröivästä miljööstä. Jos näitä esiintyy runsaasti aitojen ulkopuolella, on niitä todennäköisesti myös aitojen sisäpuolella.

Vaikka lasten turvallisuus on tärkein aspekti päiväkotipihoilla, liian kliiniseksi ja yksitoikkoiseksi pihoja ei sovi suunnitella ja rakentaa. Tontin olemassa olevia maastonmuotoja ja kasvillisuutta olisi hyvä pystyä hyödyntämään mahdollisimman tehokkaasti. Uudiskohteen suunnittelussa tontin lähtötiedot antavat erittäin arvokasta dataa ja taitava suunnittelija pystyy visioimaan suunnitelmiinsa tasoeroiltaan vaihtelevia ja vanhaa kasvillisuutta ja maaperää säilyttäviä monipuolisia ratkaisuja. Vanhan pihan saneeraussuunnitelmissa pystyy hyödyntämään sitä tietoa, mitä käyttäjät voivat antaa juuri sitä pihaa koskien sekä perehtymällä alueen muihin kasvun edellytyksiin. Olemassa olevaa maannosta ja eri korkuisia ja eri kasvuvaiheessa olevia kasveja on tärkeää suojella kasvupaikoillaan. Jokainen rakennus- tai saneerauskohde on yksilöllinen ja paikan lähtökohdat ja rakentamisen tavoitteet määrittelevät sen, mitä suunnittelija työssään pystyy huomioimaan. Olemassa olevien luontoelementtien säilyttämisen halu pitäisi olla suunnittelutyössä vahvasti mukana aivan alusta alkaen, jotta kasvien ja maan suojaaminen ja suojeleminen voidaan toteuttaa riittävän kattavasti rakentamisen eri vaiheissa. Uudiskohteen suunnittelussa voi hyödyntää julkaistuja ohjeita siitä, miten pihan eri toiminnot ja kasvillisuusalueet voidaan sijoittaa vyöhykkeisesti tontin eri ulottuvuuksiin.

Kunnossapidon kannalta pihan luontorikkaus ei automaattisesti tarkoita helppohoitoisuuden vastakohtaa. Vuodenaikojen vaihtelun mukaan tehtävät kunnossapitotoimet voivat jopa

rikastuttaa päiväkotipihaan maaperää, jos esimerkiksi putoavat lehdet ja muu maatuva materiaali ohjataan kulkuväyliltä puiden ja pensaiden juurelle tontilta poiston sijaan. Päiväkotipihat voidaan jakaa RAMS-kunnossapitoluokkiin samalla tavalla kuin mikä tahansa muu puistoalue ja määritellä kunnossapidolle laatuvaatimukset VKT 21:n mukaan.

6.1 Luotettavuus ja pätevyys

Käytettyjen tutkimusmenetelmien, taustatietojen keruun ja haastattelujen analysoinnin luotettavuutta eli reliäbeliutta ja pätevyyttä eli validiutta arvioidaan systemaattisesti koko tutkimusprosessin ajan. Tutkijan tulisi raporttia kirjoittaessaan kiinnittää huomiota reliabiliteettikriteereihin tulosten analyysien arvioitavuudesta ja uskottavuudesta.

Arvioitavuudella tarkoitetaan sitä, että lukijalle annetaan mahdollisuus seurata päättelyprosessia vaiheittain ja kritisoida päätelmiä, joihin tutkija on lopulta päätenyt. Uskottavuutta parantaa se, että lukijalle syntyy luottavainen olo tulosten tulkintoihin johtaneiden menetelmien käytöstä. Teemahaastatteluiden kohdalla luotettavuutta eli reliäbeliutta voidaan arvioida esimerkiksi siitä näkökulmasta, saadaanko samanlaisia tuloksia, jos tutkimus toistetaan samoille henkilöille muunlaisissa olosuhteissa, samoissa olosuhteissa toisille henkilöille tai joku muu toteuttaa haastattelut. (Hirsjärvi & Hurme, 1991, ss. 128–130)

Reliäbeliutta eli luotettavuutta voidaan tässä tutkimuksessa pitää hyvänä kyseisten päiväkotipihojen osalta, mutta yleisellä tasolla reliäbelius ei ole kovin suuri, sillä haastatteluotanta oli suhteellisen pieni. Haastattelut saavuttivat kuitenkin melko nopeasti saturaatiopisteen, jonka jälkeen vastauksista ei ollut enää havaittavissa uusia näkemyksiä tai mielipiteitä. Jos nyt tarkasteltuja pihoja arvioisi joku muu taho tai tässä tutkimuksessa haastatellut henkilöt tarkastelisivat muita päiväkotipihoja, tulokset saattaisivat olla hyvinkin erilaisia. Jos joku muu toteuttaisi tämän saman tutkimuksen uudelleen, tulokset eivät todennäköisesti poikkeaisi juurikaan nyt saaduista tuloksista. Jos tutkimus toteutettaisiin siten, että se käsittelisi esimerkiksi kaikkia tietyn kunnan tai kaupungin päiväkotipihoja, saataisiin erittäin kattava katsaus kyseisen kunnan tai kaupungin päiväkotien yleisilmeestä ja niiden luontokosketusta edistävästä tai rajoittavista elementeistä. Maantieteellisesti eri

puolilla Suomea ja erilaisissa rakennetuissa ympäristöissä sijaitsevien päiväkotien pihojen edellytykset ja rajoitteet vaihtelevat suuresti kaupunkikortteleista maalaismiljööseen.

Validiutta eli pätevyyttä arvioidaan siitä näkökulmasta, että mittaako valittu tutkimusmenetelmä juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen toteuttamistavan kaikkien vaiheiden tarkka kuvailu lisää pätevyyttä. Lukijan on pystyttävä päättämään, millä perusteella tutkija on päätenyt päätelmiinsä. (Hirsjärvi ym., 2008, ss. 226–228)

Validiutta on pyritty lisäämään tämän tutkimuksen teon joka vaiheessa esittämällä työn etenemisen vaiheet selkeästi ja loogisesti, jotta lukija voisi seurata tutkimuksen etenemistä ja teemahaastatteluiden tulosten päättelyprosessin eri vaiheita. Tutkimusongelma ja siihen liittyvä tutkimuskysymys on esitelty työn alussa ja valittujen tutkimusmuotojen, teemahaastattelun ja havainnoinnin, käyttö on esitetty teorioineen ja perusteluineen. Lukija itse arvioi, onko tutkimuksen, päätelmien tai koko raportin validiuden taso riittävä.

6.2 Jatkotutkimusehdotukset

Jatkotutkimuksena tähän aiheeseen liittyen voisi selvittää, kuinka paljon päiväkotipihoilla on hiiltä sitovaa maaperää, kasvustoa tai lahoainesta ylipäättään. Tämä aihe on vahvasti kytköksissä päiväkotipihoilla kasvavan kasvillisuuden ja rakennetussa ympäristössä olevan eloperäisen maa-aineksen määrän kanssa ja aihe olisi ajankohtainen kaupunkipuistojen hiilensidonnan ja hiilikadon tutkimisen kannalta.

Toinen jatkotutkimusaihe-ehdotus liittyy päiväkotipihojen turva-alustojen materiaaleihin. Vaihtoehtoisia luonnonmateriaaleja löytyy ja niitä käytetäänkin paikoitellen jo jonkin verran. Esimerkiksi mikrobiköyhän turvahiekan voi korvata lehtipuupohjaisella turvahakkeella ja kumirouhepinnoitteen valettavalla korkkipinnoitteella. Uusiutuvasta luonnonmateriaalista valmistetun turva-alustan elinkaaren tutkiminen kustannuslaskennan, kestävyysajattelun tai hiilen kierron kannalta antaisi viheralalle arvokasta tietoa suunnittelutyön tueksi.

Lähteet

- Hankaniemi, A. L. (2023). *Suomalaislapsille lähetetään kotiin superhiekkaa: toivotaan apua allergioihin, koska päiväkotien hiekka on niin köyhää*. <https://yle.fi/a/74-20021484>
- Hanski, I., von Hertzen, L., Fyhrquist, N., Koskinen, K., Torppa, K., Laatikainen, T., Karisola, P., Auvinen, P., Paulin, L., Mäkelä, M. J., Vartiainen, E., Kosunen, T. U., Alenius, H. & Haahtela, T. (2012) *Environmental biodiversity, human microbiota, and allergy are interrelated*. PNAS Vol. 19, No. 21.
<https://www.pnas.org/doi/pdf/10.1073/pnas.1205624109>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (1991). *Teemahaastattelu*. Yliopistopaino. 5. painos.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2008). *Tutki ja kirjoita*. Otavan Kirjapaino Oy. 13.-14-, osittain uudistettu painos.
- Kananen, J. (2014). *Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä*. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176.
- Kinnunen, J. (2018). *Likaiset kädet suojaavat ihmistä immuunisairauksilta*. Tampere University. <https://research.tuni.fi/virology/news/tutkimus-likaiset-kadet-suojaavat-ihmista-immuunisairauksilta/>
- Kirkkonummi. (n.d.). *Päiväkodit ja perhepäivähoito*. <https://www.kirkkonummi.fi/paivakodit-ja-perhepaivahoito>
- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet*. Opetushallitus, määräykset ja ohjeet 2022:2a.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf
- Rakennustieto. (2009). *Ulkoleikkipaikat* (RT-10966).
- Rakennustieto. (2010). *Pihojen pohja- ja päällysrakenteet* (RT-89-11002).

Rakennustieto. (2019a). *Päiväkodin ja perusopetuksen tilat. Ulkoilun suunnittelu* (RT-103084).

Rakennustieto. (2019b). *Perusopetuksen tilat. Rakennushankkeen valmistelun lähtökohtia* (RT-103079).

Reunamo, J. & Pölkki, T. (2014). Lasten vapaa ja ohjattu ulkotoiminta. Teoksessa J. Reunamo (toim.), *Varhaiskasvatuksen kehittäminen: kehitystehtäviä ja ratkaisumalleja* (s. 120). PS-kustannus.

Roslund, M. I., Puhakka, R., Grönroos, M., Nurminen, N., Oikarinen, S., Gazali, A. M., Cinek, O., Kramná, L., Siter, N., Vari, H. K., Soininen, L., Parajuli, A., Rajaniemi, J., Kinnunen, T., Laitinen, O. H., Hyöty, H., Sinkkonen, A. & Adele Research Group. (2020). *Biodiversity intervention enhances immune regulation and health-associated commensal microbiota among daycare children*. Science Advances. Vol. 6, No. 42: eaba2578.

<https://www.science.org/doi/full/10.1126/sciadv.aba2578>

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (2010). *Haastattelun analyysi*. Vastapaino.

Sinkkonen, A. T., Tahvonen, O., Puhakka, R. & Roslund, M. I. (2019). *Viherpihalta terveyttä ja hyvinvointia: Kohti tervettä aikuisuutta (KOTA) – päiväkodin viherpihan vaikutus lasten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin (Helsingin yliopisto ja Hämeen ammattikorkeakoulu)*. Kaupunkitutkimus ja metropolipolitiikka -tutkimus ja yhteistyöohjelma.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/312614/Viherpihalta_terveytta_ja_hyvinvointia.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tyrväinen, L., Lanki, T., Sipilä, R. & Komulainen, J. (2018). *Mitä tiedetään metsän terveyshyödyistä?* Duodecim. Nro 13. <https://www.duodecimlehti.fi/duo14421>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidm45053758095248>

Viherympäristöliitto ry. (2020). *RAMS 2020 – Päätöksentekijän opas viheralueiden kunnossapitoluokitukseen*. Viherympäristöliitto ry.

https://www.vyl.fi/site/assets/files/3225/vyl_rams_paatoksentekijanopas_valmis.pdf

Viherympäristöliitto ry. (2023). *Viheralueiden kunnossapidon yleinen työselostus VKT 2021*.

Viherympäristöliitto ry. <https://www.vyl.fi/ohjeet/viheralueiden-kunnossapidon-yleinen-tyoselostus-vkt-2021/>

Liite 1: Teemahaastattelurunko

HENKILÖKUNNAN HAASTATTELU (suluissa olevat kysymykset ovat apukysymyksiä, joita käytetään tarvittaessa)

Päivämäärä ja paikka

- Haastateltavan taustatiedot:
 - a. työkuva
 - b. ikäryhmä, jonka kanssa työskentelet,
 - c. päiväkodin ja sen piha-alueen ikä (vanha, remontoitu vast'ikään, uusi)
- Onko päiväkodilla aidattu piha, jossa ulkoilette säännöllisesti?
- Onko piha-alue rajattu eri-ikäisille tarkoitettuihin alueisiin?
- Kuvaile omin sanoin teidän ryhmänne **käytössä olevaa aluetta**.
 - a. (Mitä toiminnallisia elementtejä sieltä löytyy?)
 - b. (Mitä luontoelementtejä sieltä löytyy?)
- Kuvaile omin sanoin **ohjattua toimintaa** päiväkotipihalla teidän ryhmänne kanssa.
- Kuvaile omin sanoin lasten **vapaata leikkiä** päiväkotipihalla.
 - a. (Mitä lapset tavallisimmin tekevät?
 - i. yksin vai yhdessä
 - ii. lelujen vai luontokappaleiden kanssa
 - iii. rakennetun leikkittelineen vai luonnonelementin parissa
 - iv. onko ajallista jatkumoa havaittavissa, palataanko samaan tekemiseen seuraavalla ulkoilulla?)
- Mitkä ovat mielestäsi pihan **hyvät erityispiirteet, mahdollisuudet tai innostavat** luontoelementit?
- Onko pihalla vastaavasti jotain **rajoitteita, esteitä tai jopa turvallisuusongelmia** vapaan leikin tai luontoelementtien näkökulmasta?
 - a. (mitä ne ovat ja miten niihin suhtaudutaan?)

- Kohdistuuko luontoelementteihin **kunnossapitoa** tai muuta aktiivista **ylläpitoa**?
 - a. Kenen toimesta ja minkälaisia toimia olet havainnut?
 - Miten eri vuodenajat ja sää näkyvät ulkoilukäyttäytymisessä?
 - Vapaa sana aiheesta
-

HUOLTAJIEN HAASTATTELU (suluissa olevat kysymykset ovat apukysymyksiä, joita käytetään tarvittaessa)

päivämäärä ja paikka

- Haastateltavan taustatiedot:
 - a. ikäryhmä, johon lapsesi kuuluu
 - b. päiväkodin ja sen piha-alueen ikä (vanha, remontoitu vast'ikään, uusi)
- Onko päiväkodilla aidattu piha, jossa lapsesi ulkoilee säännöllisesti?
- Onko piha-alue rajattu eri-ikäisille tarkoitettuihin alueisiin?
- Kuvaile omin sanoin lapsesi ryhmän **käytössä olevaa aluetta**.
 - a. (Mitä toiminnallisia elementtejä sieltä löytyy?)
 - b. (Mitä luontoelementtejä sieltä löytyy?)
- Kuvaile omin sanoin **ohjattua toimintaa** päiväkotipihalla lapsesi ryhmässä.
- Kuvaile omin sanoin lapsesi **vapaata leikkiä** päiväkotipihalla.
 - a. (Mitä lapset tavallisimmin tekevät?
 - i. yksin vai yhdessä
 - ii. lelujen vai luontokappaleiden kanssa
 - iii. rakennetun leikkittelineen vai luonnonelementin parissa
 - iv. onko ajallista jatkumoa havaittavissa, palataanko samaan tekemiseen seuraavalla ulkoilulla?)

- Mitkä ovat mielestäsi pihan **hyvät erityispiirteet, mahdollisuudet tai innostavat** luontoelementit?
- Onko pihalla vastaavasti jotain **rajoitteita, esteitä tai jopa turvallisuusongelmia** vapaan leikin tai luontoelementtien näkökulmasta?
 - b. (mitä ne ovat ja miten niihin suhtaudutaan?)
- Kohdistuuko luontoelementteihin **kunnossapitoa** tai muuta aktiivista **ylläpitoa**?
 - a. Kenen toimesta ja minkälaisia toimia olet havainnut?
- Miten eri vuodenajat ja sää näkyvät ulkoilukäyttäytymisessä?
- Vapaa sana aiheesta